

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 15 marca 2012 r.(*)

Jurysdykcja i wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych – Doręczanie pism sądowych w drodze publicznego zawiadomienia – Brak znanego miejsca zamieszkania lub pobytu pozwanego na terytorium państwa członkowskiego – Jurysdykcja w sprawach, których „przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony, czyn podobny do czynu niedozwolonego lub roszczenie wynikające z takiego czynu” – Możliwość naruszenia praw osobistych poprzez opublikowanie zdjęć w internecie – Miejsce, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę

W sprawie C-292/10

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Landgericht Regensburg (Niemcy) postanowieniem z dnia 17 maja 2010 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 11 czerwca 2010 r., w postępowaniu:

G

przeciwko

Corneliusowi de Visserowi,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, M. Safjan (sprawozdawca), A. Borg Barthet, J.J. Kasel i M. Berger, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Cruz Villalón,

sekretarz: B. Fülöp, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 25 maja 2011 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu rządu duńskiego przez C. Vanga, działającego w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu Irlandii przez D. O’Hagana, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez A. Collinsa, SC, oraz M. Noonan, BL,

- w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez S. Varonego, avvocato dello Stato,

- w imieniu rządu luksemburskiego przez C. Schiltza, działającego w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu rządu węgierskiego przez M.Z. Fehéra, K. Szíjjártó oraz K. Molnár, działających w charakterze pełnomocników,

- w imieniu rządu niderlandzkiego przez C. Wissels, działającą w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Wilderspina oraz S. Grünheid, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 6 TUE, art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”), art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywy o handlu elektronicznym) (Dz.U. L 178, s. 1), art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 3 i art. 26 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1) oraz art. 12 rozporządzenia (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004

r. w sprawie utworzenia europejskiego tytułu egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych (Dz.U. L 143, s. 15).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy G a C. de Visserem w przedmiocie powództwa o stwierdzenie odpowiedzialności ze względu na umieszczenie w witrynie internetowej zdjęć, na których G jest ukazana częściowo nago.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 2000/31

3 Motyw 23 dyrektywy 2000/31 brzmi:

„Przedmiotem niniejszej dyrektywy nie jest ustanowienie dodatkowych reguł prawa prywatnego międzynarodowego odnoszących się do konfliktów prawa ani regulowanie właściwości sądów; przepisy prawa właściwego wyznaczonego przez przepisy prawa prywatnego międzynarodowego nie mogą ograniczać swobody świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego ustanowionej w niniejszej dyrektywie”.

4 Zgodnie z art. 1 ust. 1 dyrektywa ta dąży „do przyczynienia się do właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego przez zapewnienie swobodnego przepływu usług społeczeństwa informacyjnego między państwami członkowskimi”.

5 Artykuł 1 ust. 4 wspomnianej dyrektywy brzmi następująco:

„Niniejsza dyrektywa nie ustanawia dodatkowych zasad dotyczących prawa prywatnego międzynarodowego oraz nie zajmuje się właściwością sądów”.

6 Artykuł 3 tejże dyrektywy, zatytułowany „Rynek wewnętrzny”, stanowi w ust. 1:

„Każde państwo członkowskie zapewnia, aby usługi społeczeństwa informacyjnego świadczone przez usługodawcę mającego siedzibę na jego terytorium były zgodne z

przepisami krajowymi stosowanymi w tym państwie członkowskim i wchodzącymi w zakres koordynowanej dziedziny”.

7 Artykuł 3 ust. 2 dyrektywy 2000/31 brzmi następująco:

„Państwa członkowskie nie mogą z powodów wchodzących w zakres koordynowanej dziedziny ograniczać swobodnego przepływu usług społeczeństwa informacyjnego pochodzących z innego państwa członkowskiego”.

Rozporządzenie nr 44/2001

8 Motyw 2 rozporządzenia nr 44/2001 stanowi:

„Różnice pomiędzy przepisami poszczególnych państw o jurysdykcji i uznawaniu orzeczeń utrudniają należyte funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Dlatego nieodzowne jest wydanie przepisów celem ujednolicenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem”.

9 Zgodnie z art. 2 tego rozporządzenia:

„1. Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego.

2. Do osób, które nie są obywatelami państwa członkowskiego, w którym mają miejsce zamieszkania, stosuje się przepisy jurysdykcyjne właściwe dla obywateli tego państwa”.

10 Artykuł 3 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia stanowi:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami sekcji 2–7 niniejszego rozdziału”.

11 Artykuł 4 tegoż rozporządzenia brzmi następująco:

„1. Jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, jurysdykcję sądów każdego państwa członkowskiego, z zastrzeżeniem art. 22 i 23, określa prawo tego państwa.

2. Przeciwnie pozwanemu, który nie ma miejsca zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, każda osoba mająca miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, niezależnie od posiadanego obywatelstwa, może powoływać się w tym państwie na obowiązujące tam przepisy jurysdykcyjne, w szczególności te, które są wymienione w załączniku I, jak obywatel tego państwa”.

12 Artykuł 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001, ujęty w sekcji 2, zatytułowanej „Jurysdykcja szczególna”, rozdziału II, przewiduje:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

[...]

3) jeżeli przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenia wynikające z takiego czynu – przed sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę”.

13 Artykuł 26 tego rozporządzenia, widniejący w sekcji 8, zatytułowanej „Badanie jurysdykcji i dopuszczalności postępowania”, wspomnianego rozdziału II, brzmi następująco:

„1. Jeżeli pozwany, który ma miejsce zamieszkania w jednym państwie członkowskim, jest pozwany przed sąd innego państwa członkowskiego i nie wdaje się w spór, sąd z urzędu stwierdza brak swej jurysdykcji, jeżeli jego jurysdykcja nie wynika z przepisów niniejszego rozporządzenia.

2. Sąd zawiesza postępowanie do czasu ustalenia, że pozwany miał możliwość uzyskania dokumentu wszczynającego postępowanie albo dokumentu równorzędnego w czasie umożliwiającym mu przygotowanie obrony albo że podjęte zostały wszelkie niezbędne do tego czynności.

3. Przepisy ust. 2 zastępuje się przepisami art. 19 rozporządzenia Rady (WE) nr 1348/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie doręczania dokumentów sądowych lub pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych w państwach członkowskich [Dz.U. L 160, s. 37], jeżeli dokument wszczynający postępowanie albo dokument równorzędny miał być przekazany z jednego państwa członkowskiego do innego państwa członkowskiego zgodnie z wymienionym rozporządzeniem.

4. Jeżeli przepisy rozporządzenia (WE) nr 1348/2000 nie znajdują zastosowania, obowiązuje art. 15 Konwencji haskiej z dnia 15 listopada 1965 r. o doręczaniu za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych [zwanej dalej »konwencją haską z 1965 r.«], jeżeli dokument wszczynający postępowanie albo dokument równorzędny miał być przekazany zgodnie z tą konwencją”.

14 W rozdziale III rozporządzenia nr 44/2001, zatytułowanym „Uznawanie i wykonywanie”, widnieje art. 34, który przewiduje w pkt 2, że orzeczenia nie uznaje się, jeśli:

„pozwanemu, który nie wdał się w spór, nie doręczono dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego w czasie i w sposób umożliwiając[y] mu przygotowanie obrony, chyba że pozwany nie złożył przeciwko orzeczeniu środka zaskarżenia, chociaż miał do tego możliwość”.

15 Artykuł 59 rozporządzenia nr 44/2001 stanowi:

„1. Jeżeli wymaga ustalenia, czy strona ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, którego sądy rozpoznają sprawę, sąd stosuje swoje prawo.

2. Jeżeli strona nie ma miejsca zamieszkania w państwie członkowskim, którego sądy rozpoznają sprawę, sąd w celu ustalenia, czy strona ma miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim, stosuje prawo tego państwa członkowskiego”.

Rozporządzenie nr 805/2004

16 Celem rozporządzenia nr 805/2004 jest, zgodnie z jego art. 1, utworzenie europejskiego tytułu egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych, aby umożliwić, poprzez ustanowienie minimalnych standardów, swobodny przepływ orzeczeń, ugód sądowych oraz dokumentów urzędowych na obszarze wszystkich państw członkowskich, bez potrzeby wszczynania jakichkolwiek postępowań pośrednich w państwie członkowskim wykonania przed uznaniem i wykonaniem.

17 Artykuł 5 tego rozporządzenia, zatytułowany „Zniesienie exequatur”, brzmi następująco:

„Orzeczenie, któremu nadane zostało zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego w państwie członkowskim wydania, jest uznawane i wykonywane w innych państwach członkowskich bez potrzeby stwierdzania wykonalności i bez możliwości sprzeciwienia się jego uznaniu”.

18 Artykuł 12 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia brzmi następująco:

„Orzeczeniu w sprawie roszczenia, które jest bezsporne w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. b) lub c), może być nadane zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego jedynie wówczas, gdy postępowanie sądowe w państwie członkowskim wydania spełniało wymagania proceduralne określone w niniejszym rozdziale”.

19 Zgodnie z art. 14 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 805/2004:

„1. Doręczenia dłużnikowi dokumentu wszczynającego postępowanie lub równoważnego dokumentu oraz wszelkich wezwań na rozprawę można również dokonać z zastosowaniem jednej z następujących metod:

a) osobiste doręczenie na osobisty adres dłużnika do rąk osób mieszkających z dłużnikiem w tym samym gospodarstwie domowym lub tam zatrudnionych;

b) w przypadku dłużnika prowadzącego działalność gospodarczą lub osoby prawnej, osobiste doręczenie w lokalu przedsiębiorstwa dłużnika, do rąk osób zatrudnionych przez dłużnika;

c) złożenie dokumentu w skrzynce pocztowej dłużnika;

d) złożenie dokumentu na poczcie lub we właściwym organie władzy publicznej, za pisemnym powiadomieniem o takim złożeniu pozostawionym w skrzynce pocztowej dłużnika, pod warunkiem że pisemne powiadomienie wyraźnie określa charakter dokumentu jako dokumentu sądowego lub skutek prawny powiadomienia jako skutkującego doręczeniem i powodującego uruchomienie biegu terminów;

e) doręczenie drogą pocztową bez potwierdzenia, zgodnie z ust. 3, gdy dłużnik ma adres w państwie członkowskim wydania;

f) drogą elektroniczną, za automatycznym potwierdzeniem dostarczenia, pod warunkiem że dłużnik uprzednio wyraźnie zgodził się na taką metodę doręczenia.

2. Do celów niniejszego rozporządzenia doręczenie zgodnie z ust. 1 nie jest dopuszczalne, jeżeli nie ma pewności co do adresu dłużnika”.

Rozporządzenie (WE) nr 1393/2007

20 Zgodnie z art. 1 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. dotyczącego doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych (doręczanie dokumentów) oraz uchylającego rozporządzenie nr 1348/2000 (Dz.U. L 324, s. 79) nie ma ono zastosowania, w przypadku gdy nie jest znany adres osoby, której należy doręczyć dokument.

21 Artykuł 19 rozporządzenia nr 1393/2007, zatytułowany „Niewdanie się w spór przez pozwanego”, brzmi następująco:

„1. W przypadku gdy konieczne było przekazanie do doręczenia w innym państwie członkowskim, zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia, pozwu lub równoważnego dokumentu, a pozwany nie wdał się w spór, orzeczenia nie wydaje się do czasu ustalenia:

a) że dokument został doręczony w sposób przewidziany przez prawo państwa członkowskiego, do którego był adresowany, względem dokumentów wystawionych w postępowaniach krajowych w odniesieniu do osób znajdujących się na terytorium tego państwa; lub

b) że dokument został wręczony osobiście pozwanemu lub oddany w miejscu jego zamieszkania w inny sposób przewidziany w niniejszym rozporządzeniu;

oraz że w każdym z wyżej wymienionych wypadków został doręczony w czasie pozwalającym pozwanemu na obronę.

2. Każde państwo członkowskie może oświadczyć, zgodnie z art. 23 ust. 1, że jego sądy, nie naruszając ust. 1, mogą wydać orzeczenie, nawet jeśli nie otrzymają poświadczenia doręczenia, o ile spełnione są następujące warunki:

- a) dokument został przekazany w jeden ze sposobów przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu;
- b) od daty przekazania dokumentu upłynął okres nie krótszy niż sześć miesięcy, który sędzia uznaje w danym przypadku za wystarczająco długi;
- c) pomimo należytych starań nie uzyskano żadnego poświadczenia od właściwych władz lub organów państwa członkowskiego, do którego adresowane były dokumenty.

3. W nagłych przypadkach, bez względu na przepisy ust. 1 i 2, sędzia może zarządzić środki tymczasowe lub zabezpieczające.

4. W przypadku gdy konieczne było przekazanie do doręczenia w innym państwie członkowskim, zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia, pozwu lub równoważnego dokumentu, a przeciw pozwanemu, który nie wdał się w spór, wydano orzeczenie, sędzia może zwolnić pozwanego od skutku upływu terminu odwołania, jeżeli spełnione zostały następujące warunki:

- a) pozwany nie z własnej winy nie zapoznał się z dokumentem w czasie umożliwiającym mu podjęcie obrony lub nie dowiedział się o orzeczeniu w czasie umożliwiającym mu złożenie odwołania; oraz
- b) środki pozwanego nie wydają się bezpodstawne.

Wniosek o takie zwolnienie należy złożyć w rozsądnym terminie od chwili zapoznania się przez pozwanego z treścią orzeczenia.

Każde państwo członkowskie może oświadczyć, zgodnie z art. 23 ust. 1, że taki wniosek nie zostanie rozpatrzony, jeżeli złożono go po upływie terminu określonego w zawiadomieniu, przy czym termin ten nie może być w żadnym wypadku krótszy niż jeden rok, licząc od dnia wydania orzeczenia.

5. Ustęp 4 nie ma zastosowania do orzeczeń dotyczących statusu lub zdolności prawnych osób”.

Prawo krajowe

22 Zivilprozessordnung (niemiecki kodeks postępowania cywilnego) zawiera w §§ 185, 186 i 188 następujące przepisy dotyczące doręczenia w drodze publicznego zawiadomienia:

„Paragraf 185 Doręczenie w drodze publicznego zawiadomienia

Doręczenie może nastąpić przez obwieszczenie publiczne (doręczenie w drodze publicznego zawiadomienia),

jeżeli:

- 1) miejsce pobytu osoby zainteresowanej jest nieznane, a doręczenie przedstawicielowi lub pełnomocnikowi do doręczeń nie jest możliwe,
- 2) w przypadku osób prawnych, które zobowiązane są do zgłoszenia w rejestrze handlowym krajowego adresu prowadzenia działalności – nie jest możliwe doręczenie pod wpisanym adresem ani pod wpisanym w rejestrze handlowym adresem osoby upoważnionej do odbioru doręczeń lub pod innym adresem krajowym znanym bez dokonywania ustaleń,
- 3) doręczenie za granicą nie jest możliwe lub nie zapewnia powodzenia,
- 4) doręczenie nie może nastąpić, gdyż miejsce doręczenia jest mieszkaniem osoby, która zgodnie z §§ 18–20 ustawy o ustroju sądów nie podlega jurysdykcji krajowej.

Paragraf 186 Zatwierdzenie i wykonanie doręczenia w drodze publicznego zawiadomienia

1. O zatwierdzeniu doręczenia w drodze publicznego zawiadomienia postanawia sąd rozpoznający sprawę. Postanowienie może zostać wydane poza rozprawą.

2. Doręczenie w drodze publicznego zawiadomienia następuje przez wywieszenie zawiadomienia na tablicy informacyjnej sądu lub przez wprowadzenie do elektronicznego systemu informacyjnego, dostępnego publicznie w sądzie. Zawiadomienie może dodatkowo zostać opublikowane w elektronicznym systemie informacyjno-komunikacyjnym wyznaczonym przez sąd do umieszczania obwieszczeń. Zawiadomienie powinno wskazywać:

- 1) osobę, w stosunku do której następuje doręczenie,
- 2) nazwisko i ostatni znany adres adresata doręczenia,
- 3) datę, sygnaturę akt pisma i oznaczenie przedmiotu sporu, a także
- 4) miejsce, w którym można uzyskać pismo do wglądu.

Zawiadomienie powinno zawierać wskazanie, że pismo zostaje doręczone publicznie i że mogą rozpocząć bieg terminy, po których upływie może nastąpić utrata praw. W przypadku doręczenia wezwania zawiadomienie powinno zawierać wskazanie, że pismo zawiera wezwanie na termin, któremu uchybienie może pociągać za sobą negatywne skutki prawne.

3. W aktach sprawy należy zaznaczyć daty wywieszenia i zdjęcia zawiadomienia.

[...]

Paragraf 188 Chwila doręczenia w drodze publicznego zawiadomienia

Pismo uznaje się za doręczone po upływie miesiąca od wywieszenia zawiadomienia. Sąd rozpoznający sprawę może wyznaczyć dłuższy termin”.

23 Paragraf 331 Zivilprozessordnung, zatytułowany „Wyrok zaoczny przeciwko pozwanemu”, stanowi:

„1. W razie gdy powód wnosi o wydanie wyroku zaocznego przeciwko pozwanemu, który nie stawił się na termin rozprawy, należy uznać za przyznane okoliczności faktyczne, na które powołuje się powód w toku rozprawy. Nie dotyczy to okoliczności faktycznych odnoszących się do właściwości sądu na podstawie § 29 ust. 2 lub § 38.

2. W zakresie, w jakim uzasadniają to wnioski powództwa, należy uwzględnić te wnioski. W zakresie, w jakim tak nie jest, należy powództwo oddalić.

3. Jeżeli pozwany wbrew § 276 ust. 1 zdanie pierwsze i § 276 ust. 2 nie wskazał w stosownym czasie, że zamierza podjąć obronę przeciwko powództwu, sąd orzeka na wniosek powoda bez przeprowadzenia rozprawy; nie dotyczy to wypadku, gdy oświadczenie pozwanego wpłynęło jeszcze przed przekazaniem podpisanego przez sędziów wyroku do sekretariatu sądu. Wniosek ten może już zostać złożony w pozwie. Gdy argumentacja powoda nie uzasadnia wniosków powództwa co do roszczenia ubocznego, orzeczenie bez przeprowadzenia rozprawy jest także dopuszczalne o tyle, o ile powoda powiadomiono o takiej możliwości przed wydaniem orzeczenia”.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

24 C. de Visser jest właścicielem nazwy domeny oraz podmiotem odpowiedzialnym za witrynę internetową www.*****.de. Pod łączem „Fotos und Video” (zdjęcia i wideo) na tej witrynie internetowej możliwe jest obejrzenie zdjęcia G. Po kliknięciu na łącze „für weitere Fotos hier klicken” („dalsze zdjęcia tutaj”) pojawiają się różne zdjęcia G, na których ukazana jest ona częściowo nago.

25 Sytuacja ta wynika z faktu, że w 2003 r. G interesowała się tą witryną internetową i usługami świadczonymi przez C. de Vissera i w związku z tym skontaktowała się z nim. Następnie C. de Visser zlecił swojej współpracownicy oraz zatrudnionemu przez siebie fotografowi wykonanie zdjęć G w Niemczech z przeznaczeniem „für eine Party” (na party). Jednakże G nigdy nie wyraziła zgody na opublikowanie tych zdjęć. Ponadto kwestia zamieszczenia w internecie wspomnianych zdjęć nigdy nie została z nią omówiona, a zatem nie stała się przedmiotem żadnego konkretnego porozumienia.

26 Dopiero w 2009 r. G dowiedziała się od kolegów z pracy o tych zdjęciach zamieszczonych w internecie.

27 Zarówno w stopce redakcyjnej omawianej witryny internetowej, jak i w bazie danych DENIC (rejestr domeny .de) figuruje jako „Admin-C” (kontakt administracyjny) osoba o nazwisku N***** z adresem w Dortmundzie (Niemcy). W książce telefonicznej dla Dortmundu nie widnieje jednak żadna osoba o tym nazwisku.

28 Nie wiadomo, gdzie znajduje się serwer, na którym umieszczona jest rozpatrywana strona internetowa.

29 W stopce redakcyjnej witryny internetowej www.*****.de C. de Visser figuruje jako właściciel domeny z adresem w Terneuzen (Niderlandy) i z adresem pocztowym w Venlo (Niderlandy). Doręczenie na te adresy było jednak niemożliwe, wszystkie przesyłki pocztowe wracały bowiem z adnotacją, że adresat jest pod tym adresem nieznany. Konsulat Królestwa Niderlandów w Monachium (Niemcy), do którego się zwrócono, poinformował, że C. de Visser nie jest w Niderlandach nigdzie zameldowany zgodnie z prawem o meldunkach.

30 Po przyznaniu G zwolnienia od kosztów sądowych sąd krajowy nakazał w dniu 8 lutego 2010 r. doręczenie pozwu w drodze publicznego zawiadomienia oraz przeprowadzenie pisemnego postępowania przygotowawczego. Wcześniej w ramach postępowania w sprawie przyznania zwolnienia od kosztów sądowych próbowano bezskutecznie dostarczyć C. de Visserowi projekt pozwu zwykłą drogą pocztową pod różnymi adresami.

31 Doręczenie pozwu w drodze publicznego zawiadomienia zgodnie z Zivilprozessordnung zostało dokonane poprzez wywieszenie zawiadomienia o tym doręczeniu na tablicy informacyjnej sądu Landgericht Regensburg w okresie od dnia 11 lutego do dnia 15 marca 2010 r. W dniu wydania postanowienia odsyłającego wyznaczone C. de Visserowi w tym doręczeniu terminy na zgłoszenie swojej gotowości do podjęcia obrony upłynęły bez reakcji z jego strony. Zdaniem sądu krajowego należy przy uwzględnieniu okoliczności faktycznych przyjąć założenie, że C. de Visser jak dotychczas nie wie o postępowaniu wszczętym przed tym sądem.

32 Sąd ten dodaje, że gdyby dopuszczalność doręczenia pozwu w drodze publicznego zawiadomienia zgodnie z prawem krajowym musiała ustąpić przed zasadami prawa Unii, pozostawałaby jedynie możliwość wskazania przez G innych adresów C. de Vissera, pod które doręczenie to mogłoby zostać dokonane, co nie byłoby dla niej prawdopodobnie możliwe ze względu na brak wiedzy o tych adresach i możliwości ich ustalenia. Mogłoby to być zaś niezgodne z art. 47 akapit pierwszy karty, ponieważ G zostałaby w ten sposób faktycznie pozbawiona zagwarantowanego jej skutecznego sądowego środka prawnego.

33 Żywiąc ponadto pewne wątpliwości co do stosowania i wykładni rozporządzenia nr 44/2001 oraz ustalenia prawa materialnego mającego zastosowanie w postępowaniu przed sądem krajowym, Landgericht Regensburg postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 6 ust. 1 pkt 1 pierwsza połowa zdania [TUE] w związku z art. 47 akapit drugi zdanie pierwsze [karty] [...] albo inne europejskie przepisy sprzeciwiają się krajowej

regulacji dotyczącej doręczenia w drodze tzw. publicznego zawiadomienia (zgodnie z §§ 185–188 niemieckiego Zivilprozessordnung [...] następującego poprzez wywieszenie zawiadomienia o doręczeniu na tablicy informacyjnej sądu, który zarządził doręczenie, przez okres jednego miesiąca), jeśli pozwany w (rozpoczynającym się) procesie cywilnym podaje wprawdzie na swojej stronie internetowej adres na terytorium Unii Europejskiej [...], jednak doręczenie nie jest możliwe ze względu na nieobecność pozwanego pod tym adresem, nie można przy tym również ustalić miejsca czasowego pobytu pozwanego?

2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie [pierwsze]:

Czy zatem sąd krajowy powinien nie zastosować przepisów krajowych dopuszczających publiczne zawiadomienie, zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Trybunału (ostatnio [wyrok z dnia 12 stycznia 2010 r. w sprawie] C-341/08 [Petersen, Zb.Orz s. I-47]), także wówczas, gdy prawo krajowe przyznaje kompetencję do odmowy zastosowania przepisu tylko (niemieckiemu) Bundesverfassungsgericht?

oraz

Czy powódka obowiązana jest przekazać sądowi informacje dotyczące nowego adresu do doręczeń pozwanego celem ponownego doręczenia pozwu, aby umożliwić wykonanie jej praw, ponieważ zgodnie z prawem krajowym bez publicznego zawiadomienia i w braku znajomości miejsca pobytu pozwanego przeprowadzenie procesu nie byłoby możliwe?

3) W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie [pierwsze]: Czy w niniejszej sprawie art. 26 ust. 2 rozporządzenia [...] nr 44/2001 [...] sprzeciwia się wydaniu wyroku zaocznego zgodnie z § 331 niemieckiego Zivilprozessordnung, a więc tytułu egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych w rozumieniu rozporządzenia [...] nr 805/2004 [...] w zakresie, w jakim powódka domaga się zasądzenia zapłaty zadośćuczynienia w wysokości przynajmniej 20 000 EUR wraz z odsetkami oraz kosztów reprezentacji przez prawnika w wysokości 1419,19 EUR wraz z odsetkami?

Poniższe pytania powstają pod warunkiem, że powódka może kontynuować spór prawny odpowiednio do odpowiedzi Trybunału na pytania [od pierwszego do trzeciego]:

4) Czy rozporządzenie nr 44/2001 w odniesieniu do jego art. 4 ust. 1 i art. 5 pkt 3 znajduje zastosowanie także w przypadkach, w których pozwany w procesie cywilnym o zaniechanie naruszeń, udzielenie informacji i zapłatę zadośćuczynienia ze względu na prowadzenie strony internetowej jest wprawdzie (prawdopodobnie) obywatelem Unii w rozumieniu art. 9 zdanie drugie TUE, jednak jego miejsce pobytu jest nieznane, a przy tym możliwe jest, choć nie z

całą pewnością, że przebywa on poza terytorium Unii oraz poza obszarem obowiązywania Konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanej w Lugano w dniu 16 września 1988 r. [...], nie jest również znane dokładne położenie serwera, na którym znajduje się strona internetowa, należy jednak przypuszczać, że znajduje się on na terytorium Unii?

5) Jeśli rozporządzenie nr 44/2001 znajduje w tej sprawie zastosowanie: czy sformułowanie »miejsce, gdzie może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę« w art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 w przypadku (ewentualnych) naruszeń dóbr osobistych przez treści zamieszczone na stronie internetowej należy rozumieć w ten sposób,

że [powódka] może wnieść powództwo o zaniechanie naruszeń, udzielenie informacji i zapłatę zadośćuczynienia przeciwko administratorowi strony internetowej [...] bez względu na to, gdzie (wewnątrz czy poza terytorium Unii) pozwany ma siedzibę, także przed sądy każdego państwa członkowskiego, w którym można obejrzeć tę stronę internetową,

lub czy

jurysdykcja sądów państwa członkowskiego, w którym pozwany nie ma siedziby albo nie ma powodów do uznania, że pozwany przebywa na terytorium tego państwa członkowskiego, wymaga szczególnego powiązania, wychodzącego poza techniczną dostępność strony internetowej, pomiędzy kwestionowanymi treściami lub stroną internetową a państwem sądu (powiązania z tym państwem)?

6) Jeśli jest wymagane takie szczególne powiązanie z danym państwem: jakie kryteria służą do określenia tego powiązania?

Czy ma znaczenie okoliczność, że kwestionowana strona internetowa zgodnie z zamiarem administratora rozmyślnie skierowana była (również) do użytkowników internetu w państwie sądu, czy wystarczy, że dostępne na tej stronie internetowej informacje wykazują obiektywny związek z państwem sądu w tym rozumieniu, iż kolizja przeciwstawnych interesów – interesu powódki w ochronie jej dóbr osobistych oraz interesu utrzymującego stronę w możliwości kształtowania swojej strony internetowej – w okolicznościach konkretnego przypadku, w szczególności ze względu na treści zaskarżonej strony internetowej rzeczywiście mogła lub może wystąpić w państwie sądu, lub też wystąpiła w ten sposób, że jedna lub więcej znanych osób osoby, której dobra osobiste zostały naruszone, powzięły informacje o treści tej strony?

7) Czy dla określenia szczególnego powiązania z państwem sądu ma znaczenie liczba konsultacji tej strony internetowej dokonanych z państwa sądu?

8) W przypadku gdy sąd krajowy zgodnie z poprzednimi pytaniami posiada jurysdykcję do rozpoznania powództwa: czy zasady prawne zawarte w wyroku Trybunału z dnia 7 marca 1995 r. w sprawie C-68/93 [Shevill i in., Rec. s. I-415] obowiązują także w powyżej opisanej sprawie?

9) Jeśli dla potwierdzenia jurysdykcji nie jest wymagane szczególne powiązanie z tym państwem albo gdy dla przyjęcia takiego powiązania wystarczy, aby zaskarżone informacje wykazywały obiektywny związek z państwem sądu w tym rozumieniu, że kolizja przeciwstawnych interesów w okolicznościach konkretnego przypadku, w szczególności ze względu na treść zaskarżonej strony internetowej, rzeczywiście mogła lub może wystąpić w tym państwie lub też wystąpiła w ten sposób, że jedna lub więcej znajomych osób osoby, której dobra osobiste zostały naruszone, powzięły informacje o treści tej strony, zaś przyjęcie szczególnego powiązania z państwem nie wymaga określenia minimalnej liczby konsultacji zaskarżonej strony internetowej z państwa sądu albo rozporządzenie nr 44/2001 w niniejszej sprawie w ogóle nie znajduje zastosowania:

Czy art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 2000/31 [...] należy interpretować w ten sposób, że przepisom tym należy przyznać charakter norm kolizyjnych w tym znaczeniu, iż nakazują one także w dziedzinie prawa cywilnego, wypierając krajowe normy kolizyjne, wyłączne stosowanie prawa obowiązującego w państwie pochodzenia,

lub

czy przepisy te pełnią funkcję korygującą na płaszczyźnie materialnoprawnej, modyfikując pod względem treści materialny skutek zastosowania prawa właściwego zgodnie z krajowymi normami kolizyjnymi oraz ograniczając go do wymogów państwa pochodzenia?

10) W przypadku gdy art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy [2000/31] posiada charakter normy kolizyjnej:

Czy wymienione przepisy nakazują wyłączne zastosowanie obowiązującego w państwie pochodzenia prawa materialnego, czy także zastosowanie obowiązujących tam norm kolizyjnych z tym skutkiem, że możliwe pozostaje odesłanie na mocy prawa państwa pochodzenia do prawa państwa przeznaczenia?

11) W przypadku gdy art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy [2000/31] posiada charakter normy kolizyjnej:

Czy miejsce siedziby usługodawcy należy określić na podstawie jego aktualnego (domniemanego) miejsca pobytu, miejsca pobytu w chwili rozpoczęcia publikowania zdjęć powódki czy (domniemanego) miejsca położenia serwera, na którym znajduje się strona internetowa?”.

34 Pismem z dnia 28 października 2011 r. sekretariat Trybunału przekazał sądowi krajowemu kopię wyroku z dnia 25 października 2011 r. w sprawach połączonych C-509/09 i C-161/10 eDate Advertising i in., Zb.Orz. s. I-10269, wzywając go do wskazania, czy w świetle tego wyroku pragnie podtrzymać pytania prejudycjalne od piątego do jedenastego.

35 Postanowieniami z dnia 10 listopada 2011 r. i z dnia 16 listopada 2011 r., które wpłynęły do Trybunału, odpowiednio, w dniu 10 listopada 2011 r. i w dniu 16 listopada 2011 r., sąd krajowy powiadomił Trybunał, że wycofuje swoje pytania od piątego do dziesiątego, ale podtrzymuje swoje pytanie jedenaste, przeformułując je w następujący sposób:

„Biorąc pod uwagę [ww.] wyrok [...] w sprawach połączonych [eDate Advertising i in.], czy art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy [2000/31] należy interpretować w ten sposób, że w wypadku gdy miejsce siedziby usługodawcy jest nieznane i być może znajduje się ono poza terytorium Unii [...], prawo znajdujące zastosowanie w koordynowanej dziedzinie wynika wyłącznie z prawa państwa członkowskiego, w którym osoba poszkodowana ma miejsce zamieszkania lub stałe miejsce pobytu, lub

czy w dziedzinie koordynowanej dyrektywą [2000/31] należy zapewnić, by usługodawca w zakresie handlu elektronicznego nie podlegał surowszym wymogom niż przewiduje prawo materialne obowiązujące w państwie członkowskim, którego obywatelstwo prawdopodobnie posiada usługodawca, lub

czy w tym wypadku w dziedzinie koordynowanej dyrektywą [2000/31] należy zapewnić, by usługodawca w zakresie handlu elektronicznego nie podlegał surowszym wymogom, niż przewiduje dane prawo materialne obowiązujące we wszystkich państwach członkowskich?”.

36 W tych okolicznościach Trybunał ma orzec wyłącznie w przedmiocie czterech pierwszych pytań pierwotnie zadanych oraz pytania ostatniego w brzmieniu przeformułowanym.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania czwartego

37 Poprzez pytanie czwarte, które należy rozważyć w pierwszej kolejności, sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy w okolicznościach takich jak w sprawie przed sądem krajowym art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie stosowaniu art. 5 pkt 3 tegoż rozporządzenia do powództwa o stwierdzenie odpowiedzialności ze względu na prowadzenie witryny internetowej wniesionego przeciwko pozwanemu, który jest prawdopodobnie obywatelem Unii, ale którego miejsce pobytu jest nieznane.

38 W postanowieniu odsyłającym wspomniany sąd uściśla w istocie, że nawet jeśli wiele okoliczności wskazuje, iż pozwany znajduje się na terytorium Unii, nie jest to całkowicie pewne. Zastanawia się on w szczególności nad wykładnią łącznika „pozwany nie ma miejsca zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego”, który nakazywałby na mocy art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 zastosowanie krajowych zasad określania jurysdykcji zamiast jednolitych zasad wynikających ze wspomnianego rozporządzenia.

39 W tym względzie należy przypomnieć, po pierwsze, że w okolicznościach, w których miejsce zamieszkania pozwanego będącego obywatelem państwa członkowskiego jest nieznane, zastosowanie jednolitych zasad określania jurysdykcji ustanowionych w rozporządzeniu nr 44/2001 w miejsce zasad obowiązujących w poszczególnych państwach członkowskich jest zgodne z wymaganiami pewności prawa i z celem wspomnianego rozporządzenia, jakim jest wzmocnienie ochrony prawnej osób mających miejsce zamieszkania na terytorium Unii, przy jednoczesnym umożliwieniu powodowi łatwego ustalenia, do jakiego sądu może wnieść pozew, a pozwanemu przewidzenia w sposób racjonalny, przed który sąd może zostać pozwany (zob. podobnie wyrok z dnia 17 listopada 2011 r. w sprawie C-327/10 Hypoteční banka, Zb.Orz. s. I-11543, pkt 44).

40 Po drugie, określenie „pozwany nie ma miejsca zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego”, zastosowane w art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, należy rozumieć w ten sposób, że zastosowanie krajowych zasad określania jurysdykcji zamiast jednolitych zasad określania jurysdykcji jest możliwe tylko wtedy, gdy sąd rozpoznający sprawę nie dysponuje wiarygodnymi przesłankami pozwalającymi stwierdzić, że pozwany, obywatel Unii niemający miejsca zamieszkania w państwie członkowskim wspomnianego sądu, zamieszkuje w rzeczywistości poza terytorium Unii (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Hypoteční banka, pkt 42).

41 W braku takich wiarygodnych przesłanek międzynarodową jurysdykcję sądu państwa członkowskiego ustala się na mocy rozporządzenia nr 44/2201, gdy spełnione są przesłanki stosowania jednej z zasad określania jurysdykcji przewidzianych w tym rozporządzeniu, w tym w szczególności zasady z art. 5 pkt 3 dotyczącej sytuacji, w której przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenia wynikające z takiego czynu.

42 W świetle powyższych rozważań na pytanie czwarte należy odpowiedzieć, iż w okolicznościach takich jak w sprawie przed sądem krajowym art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie stosowaniu art. 5 pkt 3 tegoż rozporządzenia do powództwa o stwierdzenie odpowiedzialności ze względu na prowadzenie witryny internetowej wniesionego przeciwko pozwanemu, który jest prawdopodobnie obywatelem Unii, ale którego miejsce pobytu jest nieznanne, jeśli sąd rozpoznający sprawę nie dysponuje wiarygodnymi przesłankami pozwalającymi stwierdzić, iż wspomniany pozwany zamieszkuje w rzeczywistości poza terytorium Unii.

W przedmiocie pytania pierwszego i części pierwszej pytania trzeciego

43 Poprzez pytanie pierwsze i część pierwszą pytania trzeciego, które należy rozważyć łącznie, sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy prawo Unii należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się ono wydaniu wyroku zaocznego wobec pozwanego, któremu ze względu na niemożność ustalenia miejsca jego pobytu pozew został doręczony w drodze publicznego zawiadomienia zgodnie z prawem krajowym.

44 W tej kwestii należy na wstępie zaznaczyć, że celem rozporządzenia nr 44/2001, podobnie jak Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), zmienionej kolejnymi konwencjami o przystąpieniu do niej nowych państw członkowskich, nie jest ujednoczenie wszelkich zasad postępowania obowiązujących w państwach członkowskich, lecz uregulowanie kwestii właściwości sądów do rozpatrywania sporów w sprawach cywilnych i handlowych w stosunkach między tymi państwami oraz ułatwienie wykonywania orzeczeń sądowych w tych sprawach (ww. wyrok w sprawie Hypotečni banka, pkt 37).

45 O ile w braku systematycznego uregulowania wewnętrznych przepisów proceduralnych przez prawo Unii do państw członkowskich należy w ramach ich autonomii proceduralnej ustalenie przepisów proceduralnych mających zastosowanie do postępowań wszczętych przed ich sądami, o tyle wspomniane przepisy nie powinny naruszać prawa Unii, w tym w szczególności przepisów rozporządzenia nr 44/2001.

46 Wynika z tego, że w zakresie stosowania wspomnianego rozporządzenia sąd krajowy może na mocy przepisu prawa krajowego prowadzić postępowanie wobec osoby, której miejsce zamieszkania nie jest znane, tylko wtedy, gdy nie sprzeciwiają się temu zasady określania jurysdykcji ustalone w tymże rozporządzeniu.

47 Należy przypomnieć w odniesieniu do wymagań, jakim musi odpowiadać postępowanie, że całość przepisów rozporządzenia nr 44/2001 wyraża zamiar, by w ramach celów, którym to rozporządzenie służy, postępowania prowadzące do wydania orzeczeń sądowych odbywały się z poszanowaniem prawa do obrony (zob. wyroki: z dnia 21 maja 1980 r. w sprawie 125/79 Denilauler, Rec. s. 1553, pkt 13; z dnia 2 kwietnia 2009 r. w sprawie C-394/07 Gambazzi, Zb.Orz. s. I-2563, pkt 23).

48 Jednakże wymóg poszanowania prawa do obrony, czego wymaga również art. 47 karty, należy stosować z uwzględnieniem prawa powoda do wniesienia sprawy do sądu celem uzyskania rozstrzygnięcia w przedmiocie zasadności jego roszczeń.

49 W kwestii tej Trybunał orzekł w pkt 29 ww. wyroku w sprawie Gambazzi, że prawa podstawowe, jak poszanowanie prawa do obrony, nie mają charakteru absolutnego, lecz mogą podlegać ograniczeniom. Jednakże ograniczenia te powinny rzeczywiście odpowiadać interesowi ogólnemu, któremu służy rozpatrywany przepis, i nie mogą stanowić, w świetle wyznaczonego celu, nieproporcjonalnej ingerencji w te prawa.

50 Trzeba tutaj przypomnieć, że Trybunał orzekł już, iż cel, jakim jest uniknięcie sytuacji, w której powód zostanie pozbawiony dostępu do wymiaru sprawiedliwości ze względu na brak możliwości ustalenia miejsca zamieszkania pozwanego, stanowi tego rodzaju interes ogólny (ww. wyrok w sprawie Hypotečni banka, pkt 51).

51 W odniesieniu do zakazu naruszania w sposób nieproporcjonalny prawa do obrony należy zauważyć, że znajduje on wyraz w zasadzie określonej w art. 26 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001, zgodnie z którą sąd zawiesza postępowanie do czasu ustalenia, że pozwany miał możliwość uzyskania dokumentu wszczynającego postępowanie albo dokumentu równorzędnego w czasie umożliwiającym mu przygotowanie obrony albo że podjęte zostały wszelkie niezbędne do tego czynności.

52 Po pierwsze, jeśli chodzi o stosowanie tego przepisu, należy przede wszystkim zauważyć, że w okolicznościach takich jak w sprawie przed sądem krajowym jego stosowania nie uchylają przepisy, o których mowa w art. 26 ust. 3 i 4 rozporządzenia nr 44/2001, mianowicie art. 19 rozporządzenia nr 1393/2007 lub art. 15 konwencji haskiej z 1965 r.

53 Wprawdzie doręczenie w należyty sposób pisma wszczynającego postępowanie pozwanemu, który nie wdał się w spór, należy oceniać w świetle postanowień wspomnianej konwencji (wyrok z dnia 13 października 2005 r. w sprawie C-522/03 Scania Finance France, Zb.Orz. s. I-8639, pkt 30) i a fortiori w świetle przepisów rozporządzenia nr 1393/2007, jednakże zasada ta obowiązuje jedynie o tyle, o ile wspomniane przepisy mają zastosowanie. Tymczasem art. 1 ust. 2 rozporządzenia nr 1393/2007, podobnie jak i art. 1 akapit drugi konwencji haskiej z 1965 r., przewiduje, że instrument ten „nie ma zastosowania, w przypadku gdy nie jest znany adres osoby, której należy doręczyć dokument”.

54 Należy zatem stwierdzić, że w okolicznościach takich jak w sprawie przed sądem krajowym ani art. 19 rozporządzenia nr 1393/2007, ani art. 15 konwencji haskiej z 1965 r. nie mają zastosowania, jako że adres pozwanego nie jest znany.

55 Po drugie, jeśli chodzi o wykładnię art. 26 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001, przepis ów trzeba rozumieć – jak niedawno orzekł Trybunał – w ten sposób, że sąd właściwy zgodnie z omawianym rozporządzeniem może zgodnie z prawem prowadzić postępowanie w sytuacji, gdy nie zostanie ustalone, iż pozwany miał możliwość otrzymać pozew, tylko pod warunkiem podjęcia wszelkich działań zmierzających do umożliwienia mu obrony. W związku z tym sąd prowadzący postępowanie powinien upewnić się, że podjęto wszelkie poszukiwania, jakich wymaga zasada staranności i dobrej wiary, w celu odnalezienia wspomnianego pozwanego (zob. ww. wyrok w sprawie Hypotečni banka, pkt 52).

56 Wprawdzie nawet przy spełnieniu powyższych warunków możliwość prowadzenia postępowania bez poinformowania pozwanego, po doręczeniu pozwu, jak w sprawie przed sądem krajowym, „w drodze publicznego zawiadomienia”, ogranicza prawo tego pozwanego do obrony. Ograniczenie jest jednak uzasadnione ze względu na prawo powoda do skutecznej ochrony sądowej, jako że w razie braku takiego doręczenia prawo to pozostawałoby martwą literą (zob. ww. wyrok w sprawie Hypotečni banka, pkt 53).

57 W odróżnieniu od sytuacji pozwanego, który, pozbawiony możliwości skutecznej obrony, będzie bowiem mógł dochodzić poszanowania swoich praw, sprzeciwiając się uznaniu wydanego przeciwko niemu orzeczenia na podstawie art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001, powód może zostać pozbawiony wszelkich możliwości dochodzenia swoich roszczeń (zob. ww. wyrok w sprawie Hypotečni banka, pkt 54).

58 Ponadto z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wynika, że prawo dostępu do sądu, zagwarantowane w art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. – które odpowiada art. 47 akapit drugi karty – nie sprzeciwia się „wezwaniami poprzez wywieszenie zawiadomienia”, pod warunkiem że prawa zainteresowanych są należycie chronione (zob.

orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 10 kwietnia 2003 r. w sprawie Nunes Dias przeciwko Portugalii, Recueil des arrêts et décisions, 2003-IV).

59 Na pytanie pierwsze i na część pierwszą pytania trzeciego należy zatem odpowiedzieć, iż prawo Unii należy interpretować w ten sposób, że nie sprzeciwia się ono wydaniu wyroku zaocznego wobec pozwanego, któremu ze względu na niemożność ustalenia miejsca jego pobytu pozew został doręczony w drodze publicznego zawiadomienia zgodnie z prawem krajowym, pod warunkiem że sąd rozpoznający sprawę upewnił się uprzednio, iż podjęto wszelkie poszukiwania, jakich wymaga zasada staranności i dobrej wiary, w celu odnalezienia tego pozwanego.

W przedmiocie pytania drugiego

60 Z uwagi na odpowiedź udzieloną w poprzednim punkcie na pytanie pierwsze odpowiedź na pytanie drugie stała się zbyteczna.

W przedmiocie części drugiej pytania trzeciego

61 Poprzez część drugą pytania trzeciego sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy prawo Unii należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się ono nadaniu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego w rozumieniu rozporządzenia nr 805/2004 w odniesieniu do wyroku zaocznego wydanego przeciwko pozwanemu, którego adres nie jest znany.

62 Jest prawdą, że wyrok zaoczny zalicza się do tytułów egzekucyjnych w rozumieniu art. 3 wspomnianego rozporządzenia, którym mogą być nadane zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego. Jak to podkreśla motyw 6 rozporządzenia nr 805/2004, brak zarzutów ze strony dłużnika, o których mowa w art. 3 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia, może przyjąć formę niestawiennictwa na rozprawie lub niezastosowania się do wezwania przez sąd do wypowiedzenia się na piśmie co do zamiaru prowadzenia obrony.

63 Jednakże zgodnie z brzmieniem art. 14 ust. 2 tegoż rozporządzenia „[d]o celów niniejszego rozporządzenia doręczenie zgodnie z ust. 1 nie jest dopuszczalne, jeżeli nie ma pewności co do adresu dłużnika”.

64 Z samego brzmienia rozporządzenia nr 805/2004 wynika zatem, że wyrok zaoczny wydany w wypadku niemożności ustalenia miejsca zamieszkania pozwanego nie może uzyskać zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego. Wniosek ten wynika także z analizy celów i systematyki tego rozporządzenia. Wspomniane rozporządzenie wprowadza

bowiem mechanizm odstępstw od wspólnego systemu uznawania wyroków – mechanizm, którego warunki z zasady podlegają ścisłej interpretacji.

65 I tak motyw 10 rozporządzenia nr 805/2004 podkreśla, że w wypadku wydania przez sąd w państwie członkowskim orzeczenia dotyczącego roszczenia bezspornego pod nieobecność dłużnika w postępowaniu zniesienie w państwie członkowskim wykonania wszelkiej kontroli nierozzerwalnie wiąże się z istnieniem dostatecznej gwarancji przestrzegania prawa do obrony i zależy od tej gwarancji.

66 Jak wynika zaś z pkt 57 niniejszego wyroku, możliwość sprzeciwienia się przez pozwanego uznaniu wydanego przeciwko niemu orzeczenia na podstawie art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 pozwala mu dochodzić poszanowania prawa do obrony. Brak byłoby jednak tej gwarancji, gdyby w okolicznościach takich jak w sprawie przed sądem krajowym wyrok zaoczny wydany przeciwko pozwanemu, który nie został powiadomiony o postępowaniu, uzyskał zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego.

67 Należy zatem uznać, że wyrok zaoczny wydany przeciwko pozwanemu, którego adres nie jest znany, nie może uzyskać zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego w rozumieniu rozporządzenia nr 805/2004.

68 W rezultacie na część drugą pytania trzeciego należy odpowiedzieć, iż prawo Unii należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się ono nadaniu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego w rozumieniu rozporządzenia nr 805/2004 w odniesieniu do wyroku zaocznego wydanego przeciwko pozwanemu, którego adres nie jest znany.

W przedmiocie pytania jedenastego

69 Poprzez pytanie jedenaste sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 2000/31 należy interpretować w ten sposób, że znajduje on zastosowanie w sytuacji, w której miejsce siedziby podmiotu świadczącego usługi społeczeństwa informacyjnego jest nieznane.

70 W tym względzie należy stwierdzić, że z ww. wyroku w sprawach połączonych eDate Advertising i in. wynika, iż siedziba danego podmiotu świadczącego usługi społeczeństwa informacyjnego w państwie członkowskim stanowi zarówno rację bytu, jak i przesłankę stosowania mechanizmu ustanowionego w art. 3 dyrektywy 2000/31. Wspomniany mechanizm ma bowiem na celu zapewnienie swobodnego przepływu usług społeczeństwa informacyjnego pomiędzy państwami członkowskimi poprzez poddanie wspomnianych usług

systemowi prawa państwa członkowskiego, w którym oferujący je usługodawcy mają siedzibę (ww. wyrok w sprawach połączonych eDate Advertising i in., pkt 66).

71 Skoro zatem możliwość stosowania art. 3 ust. 1 i 2 wspomnianej dyrektywy została uzależniona od ustalenia państwa członkowskiego, na którego terytorium dany podmiot świadczący usługi społeczeństwa informacyjnego ma rzeczywiście siedzibę (ww. wyrok w sprawach połączonych eDate Advertising i in., pkt 68), na sądzie odsyłającym ciąży obowiązek sprawdzenia, czy pozwany w postępowaniu przed sądem krajowym ma rzeczywiście siedzibę na terytorium państwa członkowskiego. W braku takiej siedziby mechanizm przewidziany w art. 3 ust. 2 dyrektywy 2000/31 nie ma zastosowania.

72 W tych okolicznościach na pytanie jedenaste należy odpowiedzieć, że art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 2000/31 nie znajduje zastosowania w sytuacji, w której miejsce siedziby podmiotu świadczącego usługi społeczeństwa informacyjnego jest nieznane, jako że stosowanie tego przepisu jest uzależnione od ustalenia państwa członkowskiego, na którego terytorium rozpatrywany usługodawca ma rzeczywiście siedzibę.

W przedmiocie kosztów

73 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

1) W okolicznościach takich jak w sprawie przed sądem krajowym art. 4 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie stosowaniu art. 5 pkt 3 tegoż rozporządzenia do powództwa o stwierdzenie odpowiedzialności ze względu na prowadzenie witryny internetowej wniesionego przeciwko pozwanemu, który jest prawdopodobnie obywatelem Unii, ale którego miejsce pobytu jest nieznane, jeśli sąd rozpoznający sprawę nie dysponuje wiarygodnymi przesłankami pozwalającymi stwierdzić, iż wspomniany pozwany zamieszkuje w rzeczywistości poza terytorium Unii.

2) Prawo Unii należy interpretować w ten sposób, że nie sprzeciwia się ono wydaniu wyroku zaocznego wobec pozwanego, któremu ze względu na niemożność ustalenia miejsca jego pobytu pozew został doręczony w drodze publicznego zawiadomienia zgodnie z prawem krajowym, pod warunkiem że sąd rozpoznający sprawę upewnił się uprzednio, iż podjęto wszelkie poszukiwania, jakich wymaga zasada staranności i dobrej wiary, w celu odnalezienia tego pozwanego.

3) Prawo Unii należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się ono nadaniu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego w rozumieniu rozporządzenia (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie utworzenia europejskiego tytułu egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych w odniesieniu do wyroku zaocznego wydanego przeciwko pozwanemu, którego adres nie jest znany.

4) Artykuł 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywy o handlu elektronicznym), nie znajduje zastosowania w sytuacji, w której miejsce siedziby podmiotu świadczącego usługi społeczeństwa informacyjnego jest nieznane, jako że stosowanie tego przepisu jest uzależnione od ustalenia państwa członkowskiego, na którego terytorium rozpatrywany usługodawca ma rzeczywiście siedzibę.

Podpisy

* – Język postępowania: niemiecki.